

Un protocol de comunicació

Moguts per la curiositat hem convertit en estil del CCCB buscar l'altra perspectiva dels fenòmens i dels esdeveniments. Per això hem volgut veure Occident des de l'Orient islàmic. Com hem estat i som vistos els Occidentals –els europeus en particular– des d'aquests àmbits culturals que el poder i la ideologia dominants semblen voler convertir en la nostra alteritat. O, pitjor encara, en «l'altre» contra el qual reconstruir un «nosaltres» que alguns troben massa fràgil.

La primera constatació d'aquest exercici ha estat que no els importem gaire, que històricament s'han fixat menys ells en els europeus que els europeus en ells. Si l'orientalisme és una tradició cultural a Occident, si –com ja vàrem mostrar a l'exposició «Fantasies de l'harem i noves Xahrazads»– els museus tenen sobreabundància d'obres –trasbalsades d'exotisme i fascinació– sobre el món àrab i sobre el món islàmic en general, Occident és un objecte rar en la creativitat d'aquestes cultures. Per això una de les coses que hem fet en el procés de preparació de l'exposició és invitar alguns artistes d'aquests països a provar de fer el que tradicionalment no han fet: donar la seva visió d'Occident. I els treballs resultants no sé si inauguren cap tradició però en tot cas són part destacada d'aquesta exposició, obres impossibles d'eludir si volem realment saber alguna cosa més sobre ells, però, també, sobre nosaltres mateixos.

L'exposició doncs condueix a una pregunta: Per què un tema que ha estat tan important per Occident ho ha estat tan poc per a Orient? Segur que podem trobar moltes explicacions sociològiques i de psicologia política. Les cultures colonials tenen afany de posseir –sense deixar-se contaminar– les cultures ocupades. Tanmateix els testimonis que hi ha, els exercicis de mirada oriental sobre Occident que existeixen, permeten constatar una relació complexa feta de amor i odi, de fascinació i d'irritació; d'emulació i de rebuig, que és el que hem tractat que l'exposició expressi. I l'enorme soroll que la guerra de les imatges provoca en l'univers mediàtic contemporani no ens ha de confondre. Sovint els arbres no deixen veure el bosc. I aquest n'és un cas: les traces de la humiliació són grans i han provocat terribles respostes, però hi ha un tronc comú que, en certa manera, no es separa mai del tot. I en l'exposició apareixen molts senyals, moltes fites d'aquesta proximitat que a vegades passa desapercibuda, per sota de les grans confrontacions.

No era fàcil trobar un discurs que estructurés i donés sentit a aquest joc d'imatges en el qual les èpoques a vegades es confonen i els temes es fan recurrents. Per això vàrem acudir a un dels investigadors que més ha estudiat les relacions culturals entre Occident i el món àrab: el professor de literatura comparada Abdelwahab Meddeb, que té la perspectiva dels seus orígens i, a la vegada, el coneixement del món occidental adquirit en la seva experiència professional. El seu treball ha permès lligar caps entre el passat i el present, convertint el relat en un vertader teixit sobre el qual és possible pensar i repensar les relacions culturals i imaginàries entre universos culturals que, una vegada més, tornen a creuar-se en forma pacífica en sol europeu i en forma tensa en la zona conflictiva del Pròxim Orient. Si l'exposició

Pròlegs de Josep Ramoneda als catàlegs del CCCB

servís perquè s'abandonessin algunes certes doctrinàries, d'aquelles que fan impossible mirar l'altre a la cara, podríem donar-nos per satisfets. En tot cas, «Occident vist des d'Orient» només vol ser un protocol de comunicació, que ajudi a dibuixar territoris compartits en els quals sigui possible posar-se d'acord sobre el significat de les paraules i de les coses. És a dir, parlar-se.